

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію ПЕЛЕХ Ірини Володимирівни

«Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія»

Актуальність тематики дисертаційного дослідження

Вагітність є одним із найважливіших та, водночас, найбільш вразливих періодів у житті жінки. Цей період супроводжується не лише значними фізіологічними, а й психологічними та соціальними змінами.

З огляду на це, вагітні жінки часто стикаються з різними стресогенними факторами, які можуть мати суттєвий вплив на їх психоемоційний стан. Серед таких факторів можна виділити економічні труднощі, соціальні очікування, страх перед пологами, зміни в особистих стосунках, а також вплив новин та інформаційного середовища під час кризових ситуацій, таких як війна. Війна та воєнні дії на території країни – це надзвичайно стресовий час, що має глибокий вплив на психічне та фізичне здоров'я людей. Вагітні жінки є однією з найбільш вразливих категорій населення під час воєнних дій.

Дослідження психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних факторів є надзвичайно актуальним і важливим для розробки ефективних стратегій підтримки вагітних жінок та профілактики негативних наслідків для їхнього здоров'я та здоров'я їх дітей. Емоційний стрес матері під час вагітності може мати серйозні наслідки для її здоров'я та здоров'я майбутньої дитини.

Дослідження дасть змогу отримати нові знання з означеної тематики, які будуть корисними для практичних психологів, лікарів, можуть використовуватись при викладанні навчальних курсів та в едукативній практиці.

Враховуючи ці міркування, робота Пелех Ірини Володимирівни «Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних

чинників», подана на рецензію на здобуття ступеня доктора філософії є актуальною та своєчасною, має важливе теоретичне та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідних тем кафедри теоретичної психології Інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ «Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві» (2018-2021 рр., державний реєстраційний номер: 0118U005373), «Психологія особистості фахівця в умовах військового часу та поствоєнної реабілітації» (відкрита 2022 р., державний реєстраційний номер: 0122U002532).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

У дисертаційній роботі та наукових публікаціях Пелех І.В. висвітлені теоретичні положення, висновки та рекомендації, які відповідають вимогам, що висуваються до таких досліджень. Це досягнуто завдяки чіткому формулюванню мети, завдань, а також визначенню об'єкта та предмета дослідження. У роботі використано як загальнонаукові, так і спеціально-психологічні методи пізнання. Положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на широкому спектрі вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, а також на результатах опитування 158 респондентів. Логічна послідовність і доказовість положень підтверджені статистичними методами обробки даних. Зміст дисертації свідчить про її наукову повноту, структурованість та цілісність дослідження.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що запропоноване дисертаційне дослідження є комплексним, змістовним дослідженням, яке розглядає особливості психоемоційних переживань вагітних жінок під впливом сильного стресу, викликаного війною. Серед основних наукових результатів, які підкреслюють новизну роботи, можна виділити:

- теоретичне обґрунтування та опис особливостей психоемоційного стану вагітних жінок під впливом стресових чинників, зокрема війни, а також їх емпіричне вивчення й аналіз;

- розробку емпірико-теоретичної моделі психоемоційних переживань вагітних жінок у стресових умовах;

- створення програми психологічної підтримки вагітних жінок, які перебувають під впливом стресогенних факторів.

Структура і зміст дисертаційної роботи

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи особливостей емоційної сфери вагітних жінок» проведено аналіз літератури й окреслено теоретичну базу, яка розкриває основні концепції емоцій, емоційних станів, стресових факторів, емоційної стійкості. Зроблено психодинамічний аналіз особливостей переживання вагітності та стресу, а також емоційних переживань вагітних жінок під впливом стресогенних чинників.

Другий розділ, «Емпіричний аналіз психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресових чинників», присвячений дизайну, аналізу дослідження, обґрунтуванню отриманих результатів та висновкам.

Третій розділ, «Програма психологічного супроводу вагітних жінок, що перебувають під впливом стресогенних чинників», пропонує розроблену програму психологічної підтримки для вагітних, які переживають стрес та потребують допомоги.

Високий рівень компетентності Пелех І.В. у досліджуваній темі підтверджується теоретично і статистично обґрунтованими висновками, а також розробленими професійними рекомендаціями для практичних психологів, що працюють із вагітними жінками. Дисертантка також окреслила напрямки психологічної підтримки та розробку програм для відновлення психоемоційного стану під час і після стресових подій. Дисертація є самостійним, цілісним і завершеним дослідженням, яке охоплює теоретичні й практичні аспекти емоційних переживань вагітних жінок та впливу війни на ці переживання. Робота

містить нові науково обґрунтовані результати, що роблять вагомий внесок у розвиток української психології.

Теоретичне та практичне значення одержаних здобувачем результатів

Наукові результати І. В. Пелех мають значне теоретичне та практичне значення. Теоретичні висновки, викладені в дисертації, розширюють і доповнюють сучасні знання про психоемоційні переживання вагітних жінок під впливом стресових чинників.

Практична цінність роботи полягає в тому, що розроблені теоретичні положення та результати емпіричного дослідження використовуються в навчальних програмах таких курсів, як: «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Практикум з психології особистості», «Психологія емоцій та мотивації», «Психологія розвитку», «Основи психологічного консультування», «Техніки психологічної корекції та супроводу», «Основи арт-терапії», «Психологія сім'ї та сімейне консультування», «Медична психологія».

Зокрема, результати дослідження були використані в підготовці таких лекцій, як: «Пренатальний та перинатальний періоди: особливості роботи психолога з вагітними», «Особливості роботи в діаді мама-немовля», «Психоаналітичні теорії розвитку: М. Кляйн, В. Біон», «Формування теорії прив'язаності». Також ці результати застосовувались у практичній психологічній роботі з вагітними пацієнтками у клініках.

Повнота викладу матеріалу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації: Зміст та результати дисертації відображені у 13 публікаціях: 6 статей у науково фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України; 7 тез доповідей на наукових конференціях.

Відомості про дотримання академічної доброчесності

У поданій на рецензування дисертації та наукових публікаціях Ірини Володимирівни Пелех не виявлено порушень академічної доброчесності. Робота не містить ознак плагіату чи інших порушень, які могли б поставити під сумнів самостійність виконання представленого наукового дослідження. Це свідчить про дотримання авторкою вимог академічної доброчесності.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Хоча дисертаційне дослідження Пелех І.В. загалом виконане на достатньо високому рівні, можна вказати декілька зауважень-рекомендацій, а саме:

1. В дослідженні представлено дані з початку війни в 2014 році. Цікаво було б дослідити динаміку психоемоційного стану жінок в реаліях повномасштабної війни сьогодення та здійснити порівняльний аналіз враховуючи конкретні періоди та динаміку військового конфлікту.
2. Наступна рекомендація є логічним продовженням попередньої. Було б корисно провести порівняльний аналіз переживання вагітності у жінок з різним соціальним статусом (ВПО, сім'я військовослужбовців тощо).
3. У емпіричному дослідженні задля порівняння майбутніх матерів хлопчиків і дівчаток за показником нервово-психічної стійкості відповідно статі очікуваної дитини та переглядом новин (виділено три групи) застосовано порівняльний аналіз за критерієм однофакторного дисперсійного аналізу Шеффе, що вважаємо не коректно. Оскільки дисертанткою перевірено показники на нормальність розподілу (Shapiro-Wilk-тест, $p < 0,01$) (с.99), застосовано коректно непараметричні критерії, то вважаємо за доцільне замінити цей аналіз на аналоговий критерій Краскала-Уоллеса.

Вказані зауваження та окреслені недоліки не впливають на загальну високу оцінку та не спростовують одержаних наукових результатів дисертаційної роботи Пелех І.В.

Висновок щодо відповідності дисертаційної роботи нормам

Дисертаційна робота Ірини Володимирівни Пелех на тему «Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія», є самостійним і завершеним науковим дослідженням. У ній вирішено наукове завдання щодо теоретичного обґрунтування та емпіричного визначення особливостей переживань вагітних жінок. Отримані результати дозволяють створити ефективну систему підтримки для вагітних жінок під час кризових ситуацій з можливістю її адаптації. Вважаю, що за актуальністю теми,

обсягом дослідження, достовірністю і рівнем апробації результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків та практичною цінністю, дисертація І. В. Пелех «Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників» відповідає встановленим вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 (із змінами) «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), а її авторка, Пелех Ірина Володимирівна, за результатами публічного захисту заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія».

Рецензент:

Завідувач кафедри загальної та соціальної психології

Навчально-наукового Інституту управління, психології та безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

доктор психологічних наук, професор

Зоряна КОВАЛЬЧУК

